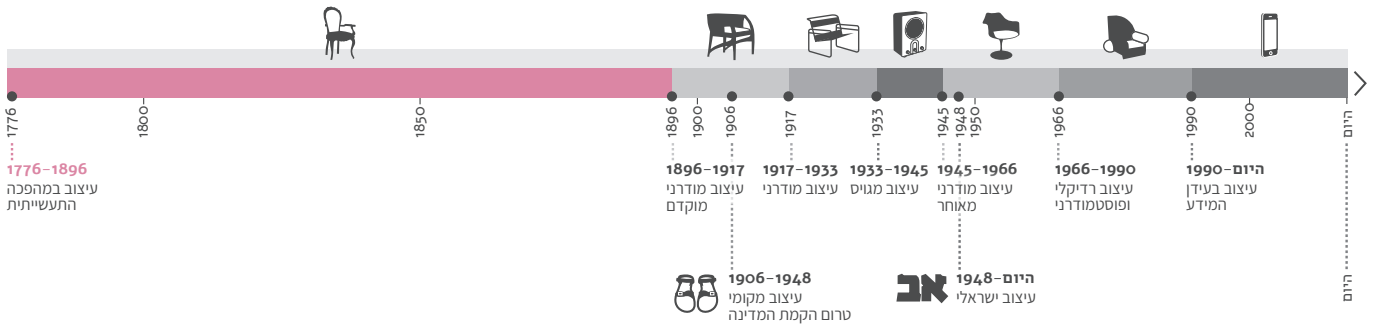


יצירות במקצוע מוביל אמנות שימושית חלק ג': היבטים בתולדות העיצוב

240 ש"ש | (כיתות י"א-י"ב)

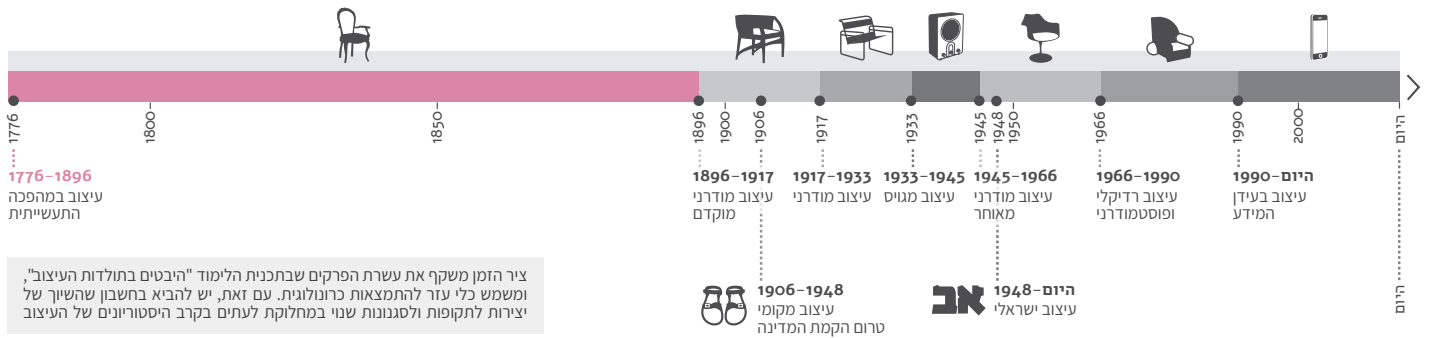
חלק ג.2. העיצוב בתקופת המהפכה התעשייתית



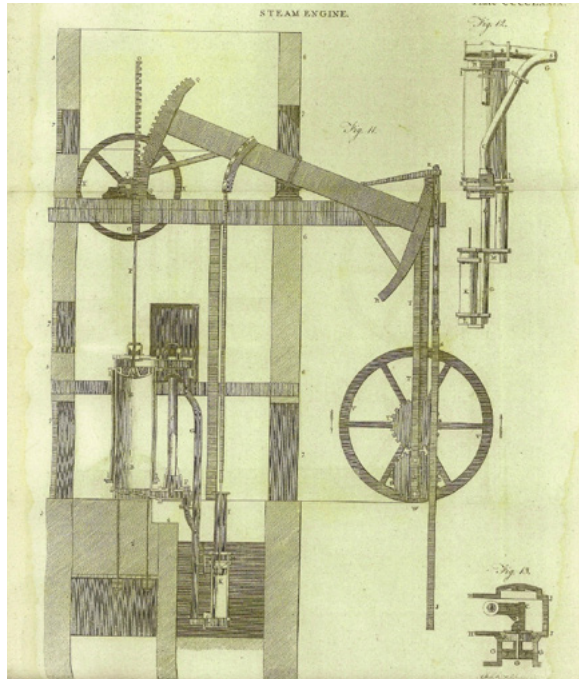
פיתוח חומרי הלימוד

פיתוח
משרד החינוך, מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, מגמת אמנויות העיצוב
מפמ"ר אמנויות העיצוב
גב' עינת קריצ'מן
גוף מבצע
רשת עמל
פיתוח וכתיבה
ריבד רובנר, יובל אברמי, שני שילה
ייעוץ ועריכה אקדמית
ד"ר דיויד גוס
עריכה דידיקטית ואינפוגרפיקה
גב' רינת סופר גרינפלד
עריכת תוכן
גב' שרית זיו
זכויות יוצרים
ד"ר מאשה גרובמן
עריכה גרפית
גב' אפרת יצחקוב, גב' דגנית סטנייצקי, ציפי לנקין
ניהול וריכוז
גב' רעות מידד, רשת עמל





ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



A drawing of James Watt's Steam Engine printed in *Encyclopædia Britannica Third Edition*, 1797. CC BY-NC-SA 4.0.

היצירה:
מנוע קיטור
Steam Engine

שם היצירה: מנוע קיטור Steam Engine	פרטים
שנה: 1797	
טכנולוגיית ייצור: מנוע קיטור בעל שני תאי דחיסה	
מעצב: ג'יימס ואט James Watt	
סגנון: תעשייתי	

מנוע הקיטור נחשב להמצאה שהניעה את גלגלי ההיסטוריה והביאה את המהפכה התעשייתית. מנוע הקיטור זכה לכמה גרסאות, תחילה כמשאבות ממכרות הפחם, אך הממציא הסקוטי ג'יימס ואט פיתח ושכלל אותו בשנות ה-70 של המאה ה-18. הפיתוח העיקרי של ואט היה השימוש בבוכנה שפעלה מכוח הלחץ הנבנה במנוע. פעולת הבוכנה נעשתה אוטומטית בזכות חלוקת המנוע לשניים: יחידת החימום, שבתוכה נבנה לחץ הקיטור, ומעבה שבו התקרר הקיטור והוחזר ממנו ליחידת החימום, וכן הלאה. החלוקה הזו אפשרה להקטין את איבוד האנרגיה שפגע בפעילותם של מנועי קיטור מוקדמים יותר.

למרות פיתוח זה, מנוע הבוכנה של ואט עדיין סבל מליקויים רבים. הפתרונות לליקויים אלו נמצאו לאחר שוואט חבר אל מתיו בולטון, בעל מפעל לצורפות באזור ברמינגהם ואיש עסקים אנגלי, ויחד הם הקימו חברה שהחזיקה במשך שנים במונופול לייצור מנועי קיטור לתעשייה.

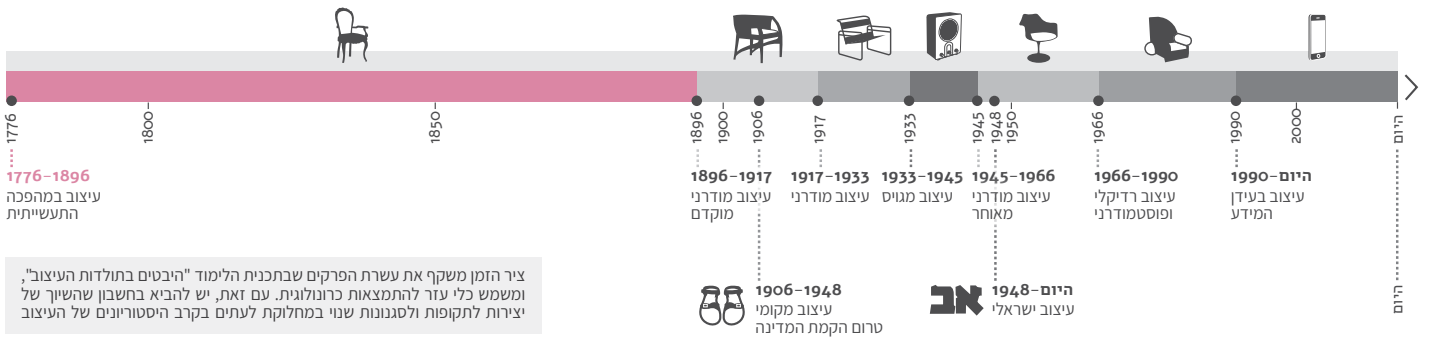
תיאור ופרטים על היצר והיצירה

במסגרת הפיתוחים של ואט, בשיתוף הפעולה המסחרי עם בולטון, ניתן למנות את ההתמרה של פעולת הבוכנה הקווית של מנוע הקיטור לפעולה סיבובית וגם את הווסת הצנטריפוגלי שאפשר לווסת את פעילות המנוע באמצעות שליטה על כמות הקיטור המניע אותו. כל ההמצאות האלה ייעלו את פעולתו של מנוע הקיטור והקלו על השימוש בו בתעשייה – תחילה בתעשיית הטקסטיל, שהייתה אחד מעמודי התווך של הכלכלה האנגלית. בזכות מנוע הקיטור של וואט ובולטון צמחה תעשיית הטקסטיל באנגליה והייתה לתעשייה רחבת היקף המתבססת על מיכון.

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:
גשר הברזל
ליד קולברוקדייל,
שרופשייר, אנגליה
The Iron
Bridge, near
Coalbrookdale,
Shropshire,
England

Thomas Farnolls Pritchard (and others), The Iron Bridge, near Coalbrookdale, England, 1777 - 1781. CC BY-SA 4.0. Photograph: Wikimedia UK

שם היצירה: גשר הברזל ליד קולברוקדייל, שרופשייר, אנגליה, The Iron Bridge, near Coalbrookdale, Shropshire, England	פרטים
שנה: 1777-1781	
חומרים: גשר ברזל	
אדריכל ומעצב פנים: תומס פרנולס פריצ'רד (ואחרים) Thomas Farnolls Pritchard (and others)	
סגנון: תחילת העיצוב התעשייתי	

גשר הברזל המקושת הראשון בעולם הוכרז כאתר מורשת עולמי על ידי אונסק"ו. הגשר הוקם בלב אזור שהיה ידוע במשך שנים רבות כמרכז של תעשיית הברזל האנגלית, ונפתח למעבר ב-1 בינואר 1781.

את הגשר בנה אברהם דרבי השלישי, בעליו של מפעל גדול לעיבוד ברזל, על בסיס תכנון של האדריכל תומס פרנולס. הגשר מאפשר מעבר מעל נהר ברוחב 30 מטר, ולשם הקמתו נדרשו כ-370 טונות ברזל. עלות הקמתו הייתה כפולה מההערכה הראשונית.

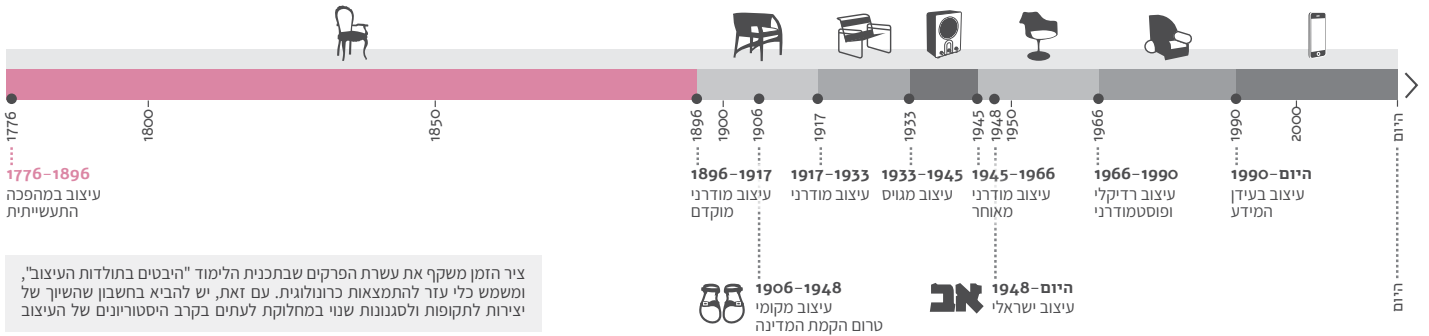
מבנה הגשר מתבסס על מערכת קונסטרוקטיבית קשתית לתמיכה. הבחירה במערכת של קשת העשויה מסבכי ברזל אפשרה מעבר של ספינות מתחת לגשר. במשך שנים לא היה ברור כיצד הוקם הגשר, עד שהתגלה ציור מתקופת ההקמה שהראה את בנייתה של קונסטרוקציית עץ שתמכה במסבכי קשתות הברזל ואפשרה את הרמתן וחיבורן ביחד. בעקבות הקמתו הפך אזור הגשר למרכז מסחרי ידוע ואף כמבשר של המהפכה התעשייתית באנגליה. הגשר תוכנן לפני המצאת המכונית; הוא שימש בהתאם לייעודו עד 1934 ואז נסגר למעבר כלי רכב בגלל אי יכולתו לעמוד בעומס.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

שם הכותבת : שני שילה

תאריך : 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:
חדר הטווס
The Peacock Room

James McNeill Whistler, The Peacock Room, 1876 - 1877. Smithsonian's Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery, Washington, D.C. Photo: Smithsonian's Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery, Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0

שם היצירה: חדר הטווס The Peacock Room	פרטים
שנה: 1876-1877	
חומרים: עץ מעוטר בעלי זהב וגוני כחול וירוק, זכוכית ונפחות ברזל	
אמן: ג'יימס מקניל ויסלר James McNeill Whistler	
סגנון: ז'פוניזם	

שמו המלא של חדר הטווס שיצר הצייר יליד ארצות הברית ג'יימס מקניל ויסלר הוא "הרמוניה בכחול וזהב: חדר הטווס". החדר נצבע בגוני כחול וירוק ועוטר בעלי זהב, והוא נחשב לדוגמה מוצלחת של עיצוב פנים אנגלי בהשפעה אוריינטליסטית יפנית.

חדר הטווס תוכנן במקור כחדר אוכל בבית העירייה בשכונת קנסינגטון בלונדון, והיה בבעלותו של איל הספנות הבריטי פרדריק ריצ'רדס לילנד (Richard's Leyland). החדר נועד לתצוגת אוסף כלי הפורצלן הסיניים של בעל הבית, ובהתאם כולל מדפים רבים צבועים בזהב שעוצבו באופן שמזכיר ענפי עץ ישרים. בנוסף למדפים כולל החדר ארונות אחסון מעוטרים בטווסים זהובים על רקע ירוק כהה. התקרה קושטה במשויים מובלטים צבועים בזהב, והם מתכנסים יחד במספר נקודות מגוז, שבכל אחת מהן קובעה מנורת זכוכית המעוטרת בקווים שמהדהדים את המשויים שבתקרה. המראה מזכיר את הסגנון היפני, ז'פוניזם, שנעשה אופנתי בשנים אלה בזכות החשיפה ליפן על האקזוטיקה הזרה שלה. כל חלק מהחדר מעוטר בדוגמאות מוזהבות ובציורים של נוצות טווס שמעניקים לחדר מראה

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

עשיר ויוצא דופן.

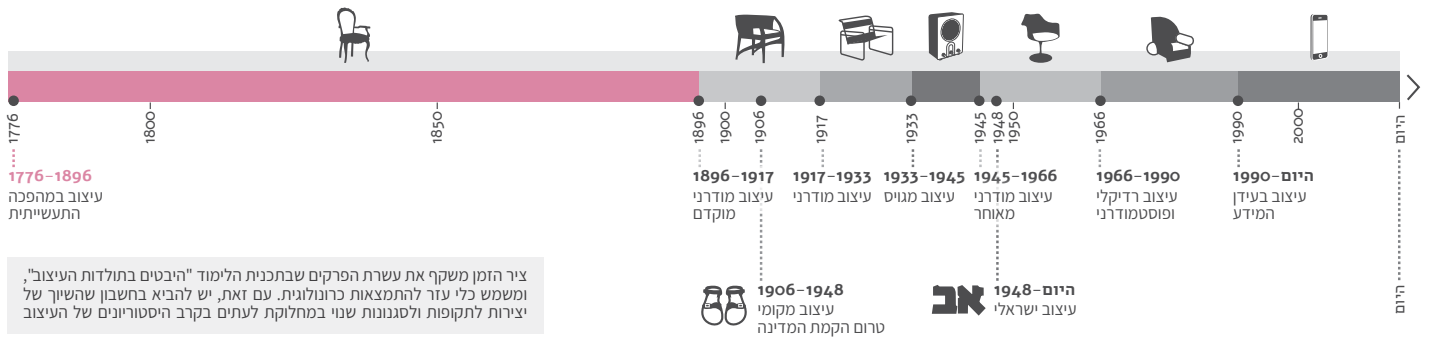
ליילנד שכר את האדריכל הבריטי ריצ'רד נורמן שו (Norman Shaw) כדי שיעצב מחדש את ביתו. שו צירף לצוות את ויסלר, שהיה אחראי לעיצוב הכניסה, ונתן את האחריות לחדר הטווס לאדריכל תומס ג'קיל (Jeekyll). בעקבות מחלתו של האחרון קיבל על עצמו ויסלר להשלים את עבודת העיצוב בחדר. ויסלר שינה ביסודיות את התכנון הקודם של החדר והתייחס אליו כאל יצירת אמנות תלת-ממדית שאפשר להיכנס אליה. כל החדר נצבע בכחול ובירוק, וחלקים רבים בו צופו בזהב, שנצנץ עם הכניסה לחדר. ויסלר אפשר לעצמו חופש אמנותי שלא תמיד מצא חן בעיני בעל הבית – ליילנד. הוא צייר בחופשיות על פני כל החדר, כולל על ציפוי התקרה, והתעלם מהעיצוב המוקדם של ג'קיל ומרצונו של ליילנד. את התנגשות הרצונות בין הפטרון ליוצר הנציח ויסלר בחדר בדימוי של שני טווסים הנלחמים זה בזה.

בהמשך רכש את החדר אספן אמנות אמריקאי, ועם מותו נתרם החדר למוזיאון הסמיתסוניאן בושינגטון, שם הוא מוצג עד היום.

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



Mary Ellen Best, An Interior, 1837-40. Watercolor, graphite, paper. Smithsonian Design Museum. Public Domain.

היצירה:
ארבעה חדרים ביוק
Four rooms in York

שם היצירה: ארבעה חדרים ביוק Four rooms in York	פרטים
שנה: 1837-1840	
חומרים: ציור בצבעי מים	
מעצבת: מרי אלן בסט Mary Ellen Best	
סגנון: ויקטוריאני	

מרי אלן בסט הייתה אמנית אנגלייה שעבדה בעיקר עם צבעי מים וציירה סצנות מהחיים הביתיים. היא למדה ציור במסגרות שונות, כולל לימודים בהולנד ובגרמניה. עבודתה נחשבת עד היום לאחד התיאורים המדויקים של חיי היומיום באנגליה בשנות ה-30 של המאה ה-19, שנים מועטות לפני המצאת הצילום.

ציוריה של בסט התמקדו בסצנות של חיי היומיום וכללו דיוקנאות של חברים ובני משפחה, של ילדי אחותה וגם של משרתים בבתים פרטיים ובמלונות. כמו כן ציירה אלן בסט בניינים וסצנות אהובות ברחובות.

הנושא המרכזי שמופיע בציוריה הוא חדרים בבתים פרטיים של מעמד הביניים האנגלי. בזכות העניין של בסט בעיצוב פנים, ציוריה מציגים פנים של בתים אירופאיים מתקופתה וכוללים תיאור מפורט של הריהוט, פרטי הדקורציה וכדומה. הסדרה שציירה בעשור הפורה של עבודתה (שנות ה-30 של המאה ה-19) מתמקדת בפנים של בתים פרטיים ביוק, אנגליה. מסדרה זו ניתן ללמוד איך התלבשו בני התקופה וכיצד עיצבו את בתיהם. בין הבתים שאת הפנים שלהם ציירה בסט אפשר למצוא גם את ביתה הפרטי ביוק, אותו עיצבה מחדש לאחר מות אמה ב-1837. ציורי הבית מאפשרים

תיאור פרטים על היוצר והיצירה

לראות את טעמה של בסט ואת חיבתה לצבעים עזים וחזקים ולטקסטורות עשירות. כמו כן מתבטא בהם השילוב הסגנוני המגוון של הפריטים בתקופה זו.

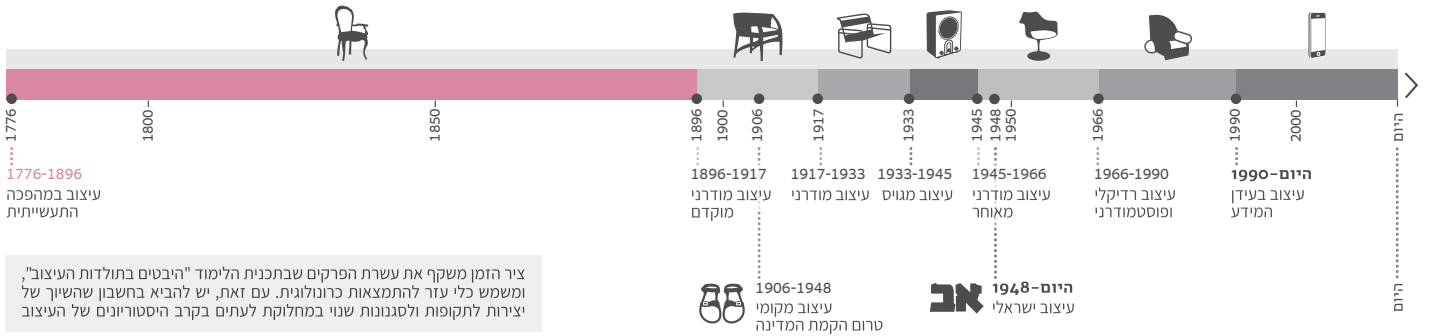
בציור "חדר האוכל ביורק" (1838) נחשף אופן הארגון של חדר אוכל של תחילת המאה ה-19 לקראת ארוחת ערב של יום ראשון וניתן להתרשם מעיצוב של חדר רשמי לאירוח. בציור המתמקד בחדר הציור שלה ביורק אפשר לראות את האמנית עצמה בזמן העבודה עם הצבעים. העיסוק שלה בפרטים חושף גם את הכלב המשפחתי שנח על השטיח לצד האח ואת הדיוקנאות של הוריה על מדף האח.

באזור "עיצוב פנים" שמופיע בתמונה שלמעלה, רואים עיצוב פנים של חדר הסבה בעיצוב ויקטוריאני אופני לאותה תקופה, אף כי פשוט ומינימליסטי יותר. קירות החדר מצופים בטפט ירוק כהה עם דוגמאות לבנות. החדר מרוהט בכיסאות בסגנון נאו-קלאסי המרופדים בירוק בהיר יותר. גם לוויילונות גוון ירוק. השטיח, וכן המפה של גבי השולחן, ומספר כריות ובדים נוספים הם בצבעי אדום עד אדמה. הדלתות ומסגרות החלונות והאח בגוון קרם המעוטר בנגיעות בצבע חום. פשטות החדר באה לידי ביטוי בבחירה של שלושה גוונים מרכזיים - ירוק, אדום וקרם - היוצרים הרמוניה, וכן בהעדר קישוט על גבי התקרה ובבחירה ברהיטים נאו-קלאסיים בעלי אותה שפה עיצובית. בנוסף, על הקיר הימני תמונות רבות ממוסגרות במסגרת מוזהבת, ומעל האח והארונית (שמאחורי הספה) מוצג מספר רב של שכיות חמדה המשקפות את טעמה האישי של בעלת הבית, שהייתה באותה תקופה אחראית על רכישת הפריטים ועל סידורם.

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:

הכרזה המודרנית MODERN POSTER

שם היצירה: הכרזה המודרנית MODERN POSTER

שנה: 1895

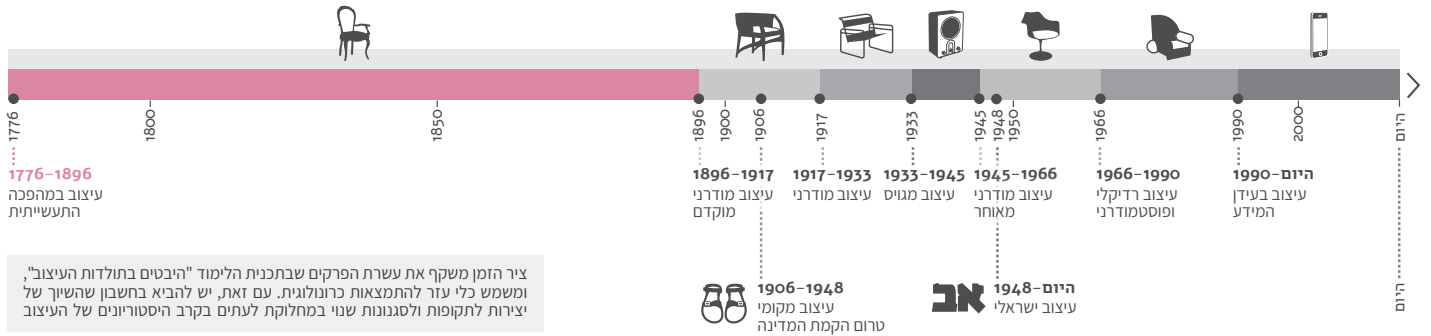
חומרים: זינקוגרף בירוק וכחול על נייר ארוג קרם

מעצב: ויליאם ברדלי William H. Bradley

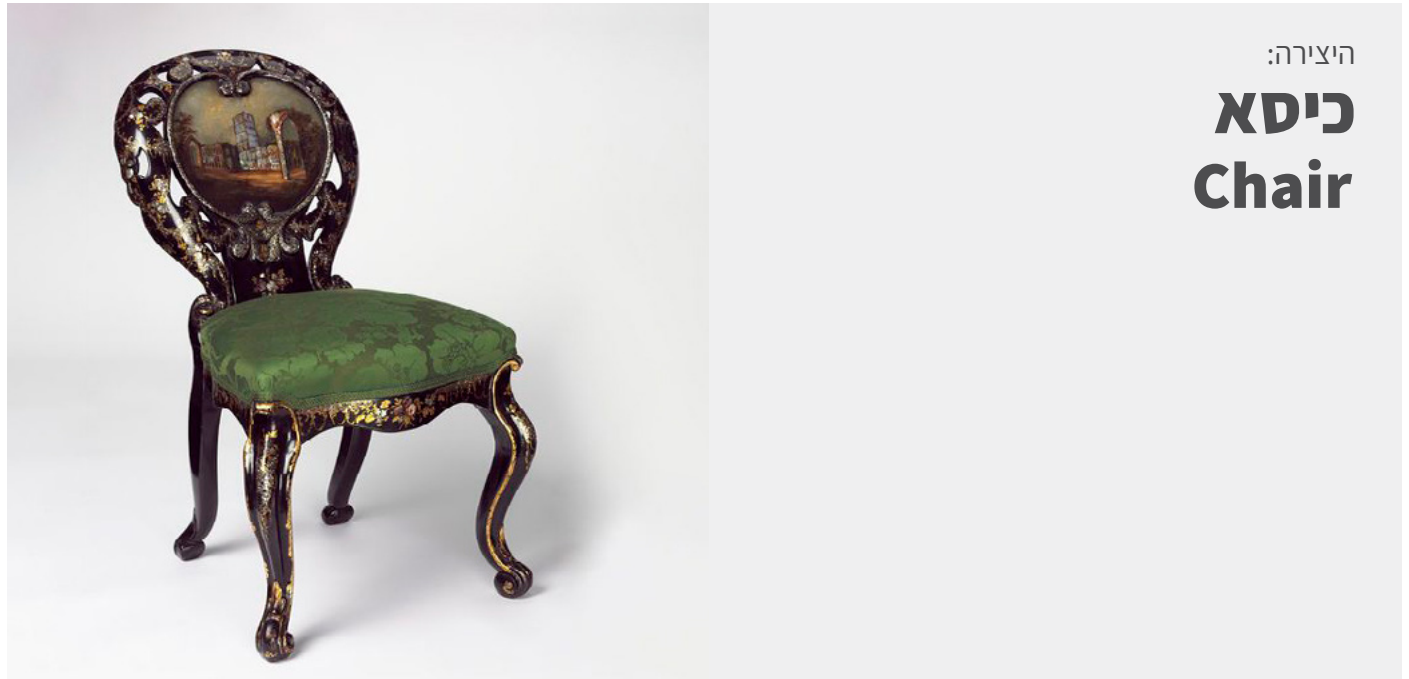
סגנון:

פרטים

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:
**כיסא
Chair**

Jennens & Bettridge, Chair, ca. 1850. Japanned and painted wood, with papier mâché and mother-of-pearl. Museum no. W.3B/1,2-1929 © Victoria and Albert Museum, London.

שם היצירה: כיסא Chair	פרטים
שנה: 1850	
טכנולוגיות ייצור: עץ מודפס בגימור בסגנון יפני, עיסת נייר ואם הפנינה	
מעצבים: ג'נס ובטרידג' Jennens & Bettridge	
סגנון: אוריינטליזם	

כיסא העשוי משילוב של עץ, עיסת נייר ושיבוצים של אם הפנינה. הכיסא יוצר בברמינגהם, בריטניה, אך ההשפעה על עיצובו הייתה צרפתית ויפנית כאחד. ההשפעות הצרפתיות באו לידי ביטוי ברגליו המתעקלות של הכיסא ובגבו הנוטה לאחור. ההשפעות היפניות באו לידי ביטוי בשימוש בעיסת נייר, ובעיקר בגימור המבריק שאפשר חומר זה והזכיר את הלכה היפנית שהיה קשה להשיג באותן שנים בבריטניה.

השימוש בעיסת נייר נועד לעטר את הכיסא - בעיקר את גבו. העיטורים כללו סצנות מתוך תמונות נוף, עיטורים של פרחים וגם בניינים מימי הביניים. עיסת הנייר נתנה ליוצרים חופש לעצב ריהוט עם גימור חלק ומבריק וצורות זורמות, אך תוך התפשרות על עמידות המוצרים לאורך זמן. למרות זאת היה עיצוב הרהיטים בעיסת נייר נפוץ בבריטניה במחצית השנייה של המאה ה-19. בדומה לכיסא ניתן למצוא אצל אותו יצרן, אך גם אצל יצרנים נוספים, מגשים ותיבות המעוטרים על ידי הדבקה של עיסת נייר. בתקופה זו נחשבה ברמינגהם לבירת עיצוב הריהוט בעיסת נייר.

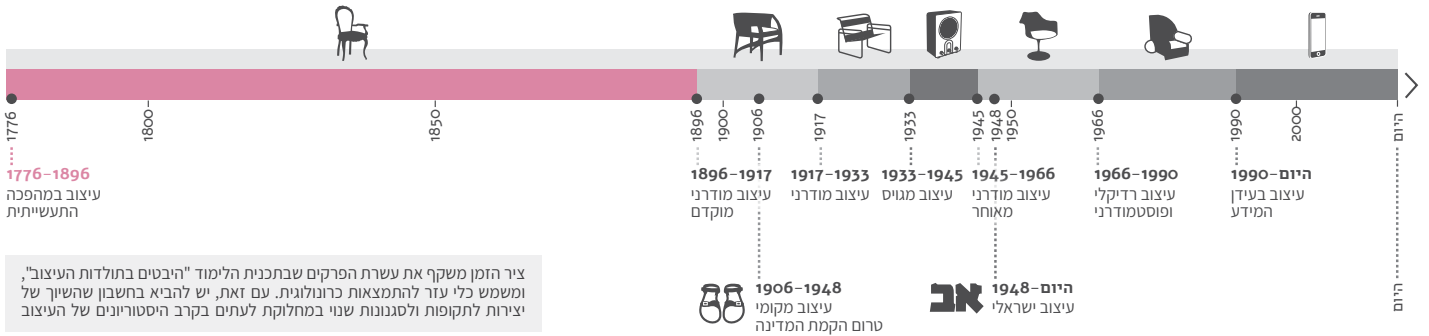
תיאור ופרטים על היצר והיצירה

המונח papier mache נטבע כחלק מהבחירה האופנתית בעיסת נייר בבריטניה. הניחוח הצרפתי בשם תרם להגדלת הביקוש למוצרים אף על פי שבצרפת לא היה קיים מונח דומה לעיסת נייר.

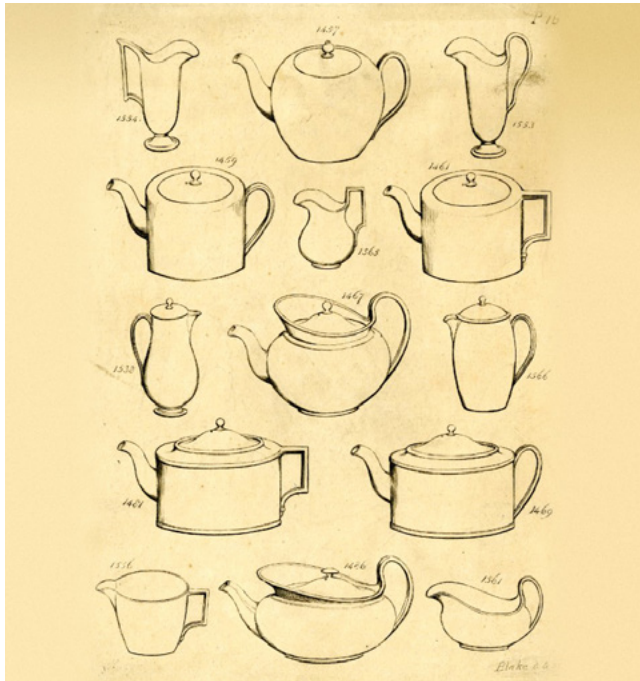
שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב.



"P 16", from Josiah Wedgwood's *Catalogue of Earthenware and Porcelain* (attributed title), London 1816. Engraving and etching, print made by William Blake. The British Museum. CC BY-NC-SA 4.0.

היצירה:
קטלוג של חברת וג'ווד
Josiah Wedgwood
catalogue

שם היצירה: קטלוג של חברת וג'ווד Josiah Wedgwood catalogue	פרטים
שנה: 1816	
טכנולוגיית ייצור: תחרית	
מעצב: ויליאם בלייק William Blake	

ג'וזאיה וג'ווד היה קדר ויזם אנגלי, שלזכותו רשומים חידושים והמצאות רבים בתחום הקדרות והקרמיקה. וג'ווד נחשב לדמות מרכזית בתיעוש תהליך הייצור של כלי חרס וחרסינה, וכלים בייצורו נמכרו במקומות רבים - החל בקרב האצולה הבריטית וכלה בכל בתי המלוכה באירופה וכן בשווקים רחוקים יותר כגון הודו, סין ואמריקה. באמצע המאה ה-18 חברת וג'ווד בבעלותו החלה לצבור תאוצה בקרב שווקים רחבים, הודות לחידושו ול יכולותיו בתחומי השיווק והמכירות. וג'ווד היה גם חדשן בתחום השיווק והמכירות - הוא אחד היצרנים הראשונים שהשתמשו בחדר תצוגה ובקטלוג הזמנות. הדבר אפשר לו לא להחזיק מלאי גדול של מוצרים, אלא לייצר על פי הזמנה. הקטלוג היה ראשון מסוגו בכך שהפריד בין צורת הכלי לבין העיטורים שעליו (בדומיו שלמעלה רואים דף אחד מתוך הקטלוג, ובו כלים בצורות שונות). הלקוח היה יכול לבחור את צורת הכלים ולהתאים להם עיטור לבחירתו. כך הצליח וג'ווד ליצור עבור הלקוחות מגוון גדול יותר של כלים מעוטרים וכן לייצר לפי הזמנה, ולא להחזיק מלאים מיותרים.

ויליאם בלייק היה משורר, צייר ואמן דפוס אנגלי, שעסק בין השאר באמנות התצריב והתחריט להדפסת ציורים, שירים, ספרים ועלונים שונים. בשנת 1816 הוא יצר תחריטים רבים לקטלוג של חברת וג'ווד (שבתקופה זו כבר ניהל אותה בנו

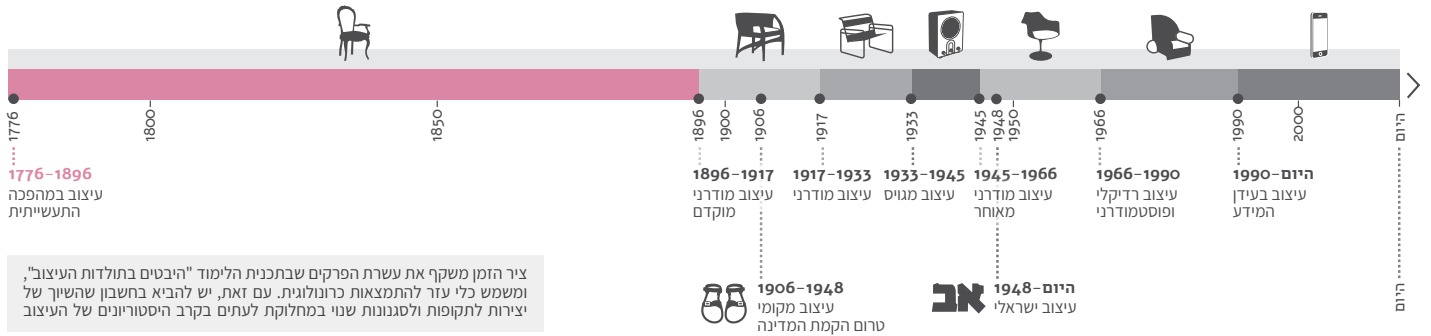
של ג'וזאיה וג'וזוד, ששמו היה כשם אביו). בלייק יצר תחריטים בעיקר באמצעות טכניקת דפוס השקע (טכניקה שבה דימוי נחרט או נצרב על משטח, ולאחר מכן מועבר לנייר באמצעות דיו), שאפשרה לאמנים לשכפל את יצירותיהם ובכך להגיע לקהל רחב.

ח

שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 21.11.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



Wedgwood & Bentley, Canopic Jar, ca. 1773. Earthenware, encaustic, 34.6 x 14.0 cm. Brooklyn Museum, Gift of Emily Winthrop Miles. Creative Commons-BY.

היצירה:

כד קנופי מצרי Egyptian canopic jar

שם היצירה: כד קנופי מצרי Egyptian canopic jar

שנה: 1773

טכנולוגיית ייצור: יציקת קרמיקה

מעצבים: ג'וזאיה וג'ווד ותומס בנטלי Josiah Wedgwood and Thomas Bentley

סגנון: ניאו-קלסיציזם - תחייה מצרית

פרטים

ג'וזאיה וג'ווד, יצרן הקרמיקה המפורסם, החל ליצור ב-1770 קולקציה של מוצרי קרמיקה בהשראה מצרית ובשילוב עם מוטיבים ניאו-קלסיציסטיים שמקורם בתרבויות רומא ויוון העתיקות. כחלק מהקולקציה יצר וג'ווד בייצור סדרתי בעזרת יציקות כדי קרמיקה שהמכסים שלהם עוצבו בצורת ראשו של פרעה.

הכד נחשב לאחת הדוגמאות המובהקות לסגנון התחייה המצרית (Egyptian revival) שהיה נפוץ באותן שנים. מוצרים נוספים בקולקציה כוללים ראשי ספינקס, קערות ופמוטי נרות. עיצוב הכד הושפע מסגנונות היסטוריים מגוונים, והעיצוב בסגנון זה נקרא גם אקלקטיקה ניאו-קלסיציסטית.

סגנון זה היה פופולרי במיוחד מסוף המאה ה-18 בשל כיבושי נפוליאון במזרח - הכיבושים עוררו את עניינם של האירופאים במצרים, ובעקבותיהם הגיעו אירופאים בעלי אמצעים לסוירים אקזוטיים בעמק הנילוס. פריחת הסגנון המצרי התבססה על משיכה לאקזוטיקה, אך גם על הוכחת כוחה של צרפת לאחר המהפכה, ובעיקר כחלק מהרצון להקטין את כוחה של הכנסייה במדינה.

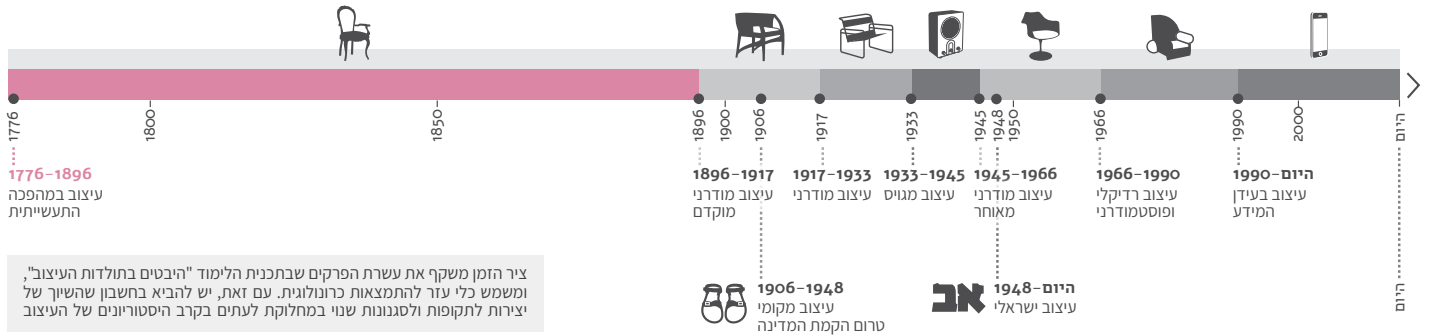
תיאור ופרטים על היצר והיצירה

בהתאם לכך נחשבו הכדים לפריט פופולרי בעיני האליטה האירופאית, בעיקר בגלל הדמיון בין צורתם לצורתם של אגרטלים נפוצים, ולכן הם נחשבו כפריט עיצובי אך גם שימושי. ייצור הקולקציה נמשך שנים רבות, גם לאחר מותו של וג'וד.

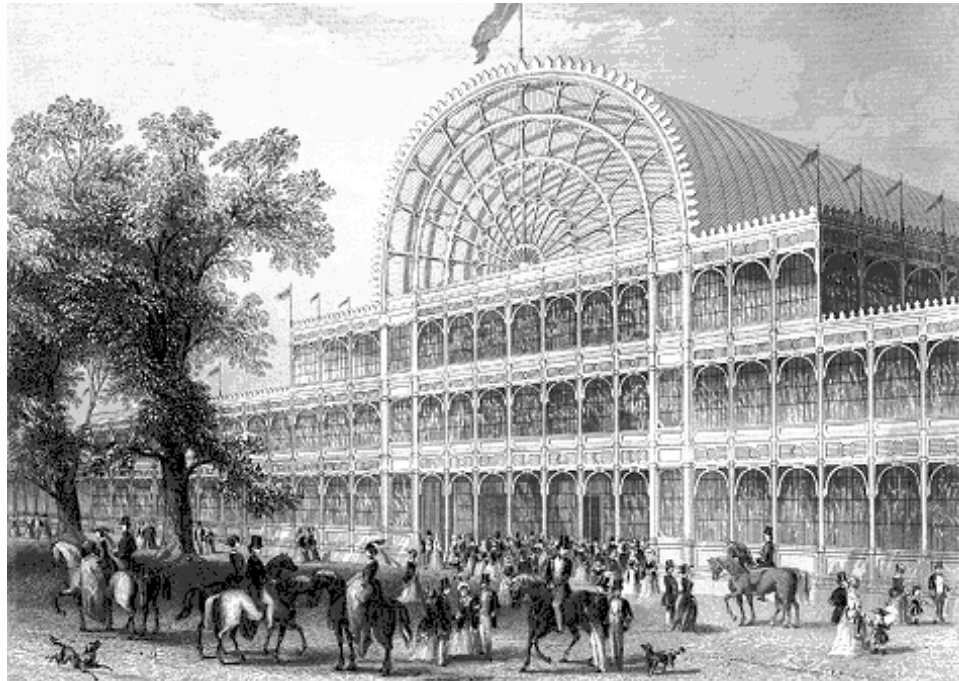
שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב התעשייתית



היצירה:
ארמון הבדולח
Crystal Palace

Joseph Paxton, Crystal Palace, London, 1851, from: Tallis's history and description of the Crystal palace, and the Exhibition of the world's industry in 1851, London and New York 1852. Public Domain.

שם היצירה: ארמון הבדולח Crystal Palace	פרטים
שנה: 1851	
חומרים: פלדה בייצור תעשייתי וזכוכית	
אדריכל: ג'וזף פקסטון Joseph Paxton	
סגנון: ויקטוריאני	

לקראת היריד העולמי ב-1851 שיזם הנרי קול בחסות הנסיך אלברט תכנון המהנדס ומתכנן החממות ג'וזף פקסטון מבנה אדיר ממדים שזכה בעיתוני התקופה לשם "ארמון הבדולח". תחת חסותו של הנסיך הוקם מבנה הפלדה והזכוכית בתוך חמישה חודשים בזכות התכנון הנדסי המוקפד. המבנה היה תוצר של הטכנולוגיה המתקדמת ביותר של התקופה. מוטות הפלדה נוצקו ונצבעו לפני הגעתם לאתר הבנייה; אספקת הזכוכית, כ-300 אלף פאנלים, דרשה כשליש מיכולת הייצור השנתית של תעשיית הזכוכית באנגליה. המבנה המרכזי הותרע על פני 563 מטרים למבנה הייחודי היו גם חסרונות. לדוגמה, הזכוכית אפשרה חדירה של שמש רבה למבנה, ובשל אורור מוגבל הייתה השהות בו קשה גם במזג האוויר האפרורי של לונדון. בהתאם, הביקורת על המבנה לא איחרה לבוא. רסקין, ממובילי תנועת הארטס אנד קראפטס, קרא למבנה "החממה הגדולה ביותר שנבנתה בעולם". אך למרות זאת המבנה נחשב פורץ דרך, ובהשראתו תוכננו ונבנו פרויקטים רבים מפלדה וזכוכית.

תיאור היצירה

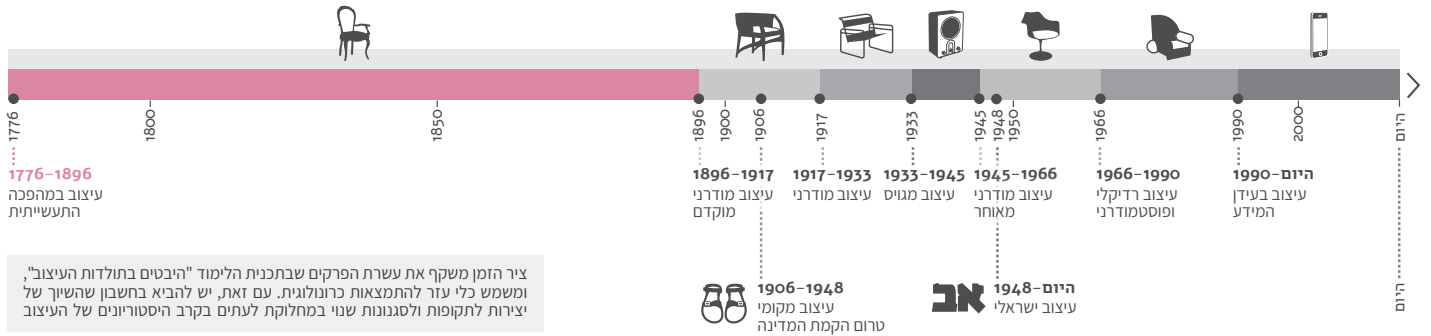
מעצב הפנים של התערוכה היה אוון ג'ונס. ג'ונס היה אחראי על סידור המוצגים, שכללו את ההתפתחויות המרכזיות בתחום הייצור התעשייתי ומוצרי הצריכה באנגליה וב-27 **מדינות נוספות.** עיצובו נחשב לחדשני, בין השאר משום שהתבסס על שלושה צבעים - **אדום, צהוב, כחול ולבן.** מספר הגוונים המועט והמובהק הוא תוצר של מחקריו על הצבעים של ארמון אלהמברה בספרד שתוכנן בסגנון מורי, שפורסמו בעשרה כרכים עד לשנת 1845. גם בחירה זו זכתה לקיתונות ביקורת מהעיתונות. ככלל, ארמון הבדולח עורר באנגליה דיון נרחב בטיבו של טעם, טוב או רע.

הבניין פורק עם תום התערוכה ונבנה מחדש בשכונה בפרברי לונדון. ב-1936 נשרף המבנה כליל.

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:
קנקן תה
Teapots

Teapot, Christopher Dresser, made by James Dixon and Sons, 1879. Electroplated nickel silver with ebony handle. Museum no. M.4-2006 © Victoria and Albert Museum, London.

Teapot, Christopher Dresser, made by Hukin and Heath, 1878. Silver, ivory and enamel set with turquoise, enamelled beads and a rush covered handle. Museum no. M.5:1 to 2-2006 © Victoria and Albert Museum, London.

שם היצירה: קנקן תה Teapots	פרטים
שנה: 1878, 1879	
טכנולוגיית ייצור: יציקת מתכת	
מעצב: כריסטופר דרסר Christopher Dresser	
סגנונות: סגנון אנגלי בהשפעה יפנית	

בשנות ה-80 של המאה ה-19 עיצב כריסטופר דרסר, אחד המעצבים הבולטים בסוף המאה ה-19, סדרת קנקני תה ממתכת ליצרנים שונים. דרסר נחשב לאחד מאבות העיצוב התעשייתי, והוא עיצב את הקנקנים השונים כאבות טיפוס לייצור כלי שימושי המתאים לייצור המוני, ובהתאם ניתן לרכישה על ידי קהל שאינו חלק מהאצולה האנגלית. קהל היעד של הקנקנים, לתפיסתו של דרסר, היה המעמד הבינוני האנגלי שהייצור התעשייתי של כלי בית אפשר לו לקנות אביזרי בית לא יקרים בלי להתפשר על המראה שלהם.

כשמדברים כיום על עיצוב תעשייתי ברור שמדובר בעיצוב שרואה בתהליך הייצור חלק מרכזי באפיון העיצוב על פרטיו השונים. אף שדרסר פעל לפני כ-150 שנה, הוא התייחס לתהליך העיצוב של המוצרים שתכנן באופן דומה. במקרה של קנקני התה, צורת הקנקן נקבעה בהתאם לחומר שממנו נוצר. אך מה שמייחד את כל הקנקנים הוא מראה נקי ונטול עיטורים שמייקרים את תהליך הייצור בגלל הצורך להוסיף עוד שלבים ועוד חומרים. מסיבות אלו האסתטיקה של הקנקנים היא תוצר של המבנה, שימוש בתכונות החומר והימנעות מתהליכים מיותרים שאינם מוסיפים לשימושיות הקנקן.

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

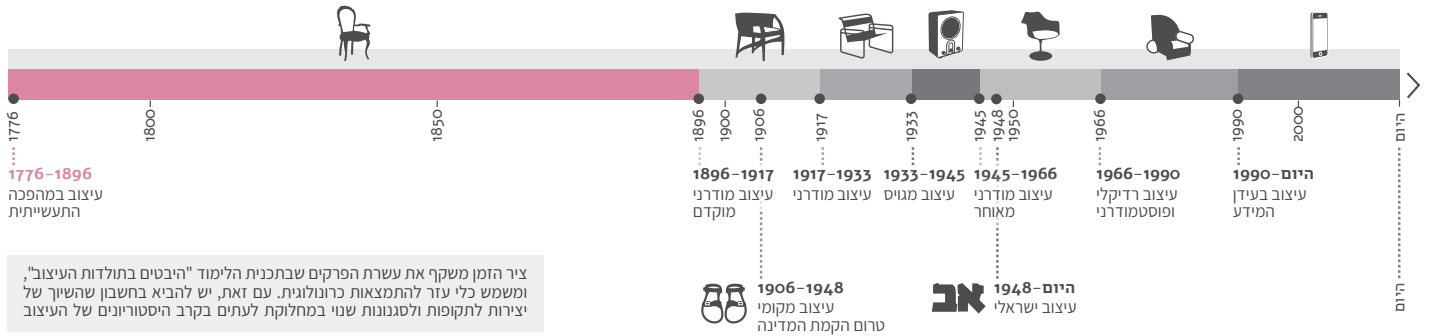
התפיסה האסתטית של דרסר, של ניקיון צורני והדגשת הצורה הגיאומטרית, הושפעה מהאמנות היפנית, ודרסר אף ביקר ביפן ורכש בביקורו אובייקטים ורהיטים כדי להציגם במוזיאון ויקטוריה ואלברט בלונדון.

הרעיון הבסיסי שמאחורי עיצוב הקנקנים הוא פירוק לגורמים של האובייקט והרכבתו מחדש תוך הדגשה של המבנה והשימושיות. החלק המרכזי של הקנקן הוא המכל שלתוכו נכנסים המים החמים והתה. לחלק זה מחוברת זרבובית שממנה נשפך התה, ידית אחיזה ורגליים שמייצבות את הקנקן. הזרבובית, הידית והרגליים התומכות נועדו כולן להקל על תפעול הקנקן: להחזיק בו בלי להיכוות, להעמידו בלי שיישפך מתוכו התה ולמזוג ממנו לתוך הכוס בלי שהנוזל יישפך מסביב.

שם הכתבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



היצירה:
אקדח קולט עם תוף סיבובי
Colt Revolving Navy Pistol

Samuel Colt, Colt Revolving Navy Pistol, 1851. Private collection. CC BY-SA 3.0

שם היצירה: אקדח קולט עם תוף סיבובי Colt Revolving Navy Pistol	פרטים
שנה: 1851	
טכנולוגיית ייצור: יציקת מתכת	
מעצב: סמואל קולט Samuel Colt	
סגנון: תעשייתי	

בסוף המאה ה-19 החל העולם החדש - אמריקה - לשמש חלופה תרבותית משמעותית לעולם הישן - אירופה. השינוי התרחש בעיקר בזכות יזמות תעשייתית וטכנולוגית שיצרן הנשק סמואל קולט הוא אחד מנציגיה המובהקים.

קולט התפרסם בעיקר בזכות אקדח מתכת בעל מנגנון נקירה שהוא ייצר בייצור סדרתי. מנגנון הנקירה והתוף המסתובב שבתוכו נמצאים הכדורים הם פטנט שפיתח קולט בעקבות הזמנה של הממשל הבריטי שנחל הצלחה בשימוש בכלי נשק מודרניים כמו אקדחים ורובים בקרבות מול האינדיאנים בפלורידה ובטקסס. ייחודו של הנשק בכך שמנגנון הנקירה מסובב את התוף ולכן המשתמש בנשק לא נדרש לסובבו בעצמו ולאבד בכך זמן תגובה. כמו כן, כחלק מעיצובו בהתאמה לייצור תעשייתי בכמויות גדולות, האקדח עוצב ללא עיטורים, כשהעיקרון שמנחה את העיצוב הוא השימושיות.

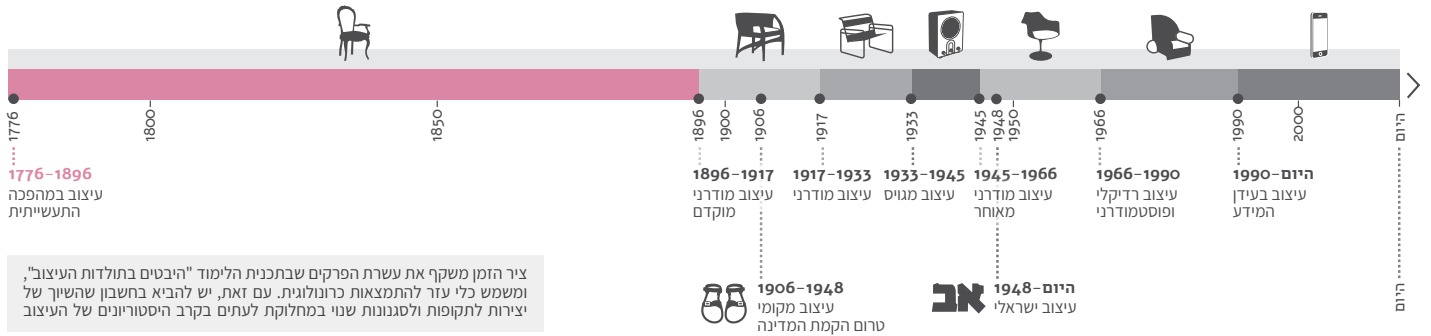
ההזמנה של הבריטים כללה ייצור של אלף אקדחים. גודל ההזמנה אפשר לקולט לממן את התיעוש של מפעלו ולעבור לייצור המוני של כלי נשק. תהליך התיעוש במפעל כלל פיתוחים טכנולוגיים שאפשרו לקולט להיות יצרן הנשק הגדול בתקופתו, וכך נעשה שמו מזהה עם כלי נשק לשימוש אישי בפרט, וליזמות אמריקאית ככלל.

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב התעשייתית



היצירה:
כיסא סאסקס
Sussex chair

Webb Philip Speakman, Morris & Co., Sussex chair, 1870-1890. Ebonised beech, with a rush seat. Museum no. CIRC.288-1960. © Victoria and Albert Museum, London.

שם היצירה: כיסא סאסקס	Sussex chair
שנים: 1870-1890	
טכנולוגיית ייצור: נגרות	
מעצב: פיליפ ווב	Webb Philip
יצרן: מוריס ושות'	Morris and Co.
סגנון: ויקטוריאני	

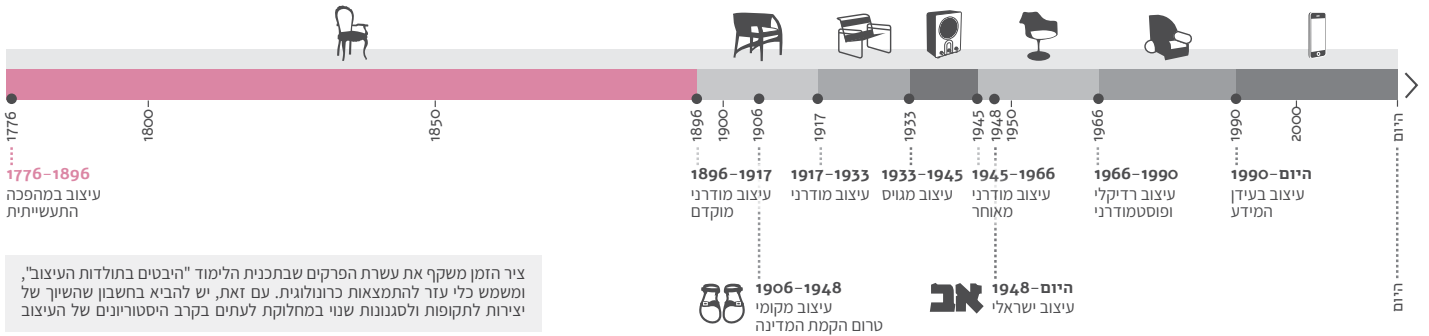
פרטים

כיסא סאסקס נחשב לדוגמה המובהקת והמוכרת ביותר לעבודתו של המעצב הבריטי פיליפ ווב לחברת מוריס ושות'. הכיסא היה למוצר מבוקש במוסדות ציבוריים מפני שייצורו הסדרתי אפשר למכור אותו בעלות נמוכה יחסית. הכיסא עוצב במסגרת העבודה על ביתה הכפרי של משפחת פוסטר בסאסקס, ומשם שמו. הוא תוכנן להתאים לאווירה הכפרית בבית.

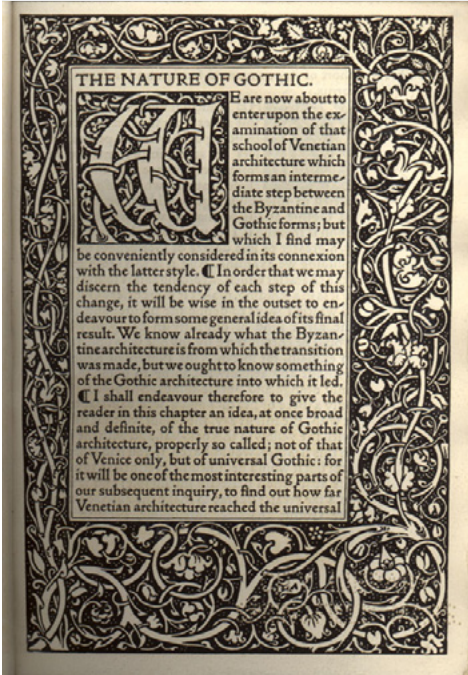
הכיסא עמד בסטנדרט של החברה, מוצר ביום, סטנדרט שפותח על בסיס מבנה קונסטרוקטיבי פשוט, עיצוב בקווים נקיים, בחירת חומרים שנחשבים הגונים ביחס שבין המחיר לעמידות והתבססות על עבודת יד של אומן בקיא בתחומו. הכיסא עשוי מעץ מושחר, עם מוטות עץ דקים שמעוטרים בעבודת חריטה. המושב נוצר משזירת קש ומאפשר ישיבה נוחה וכן תחזוקה נוחה.

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

הכיסא יוצר בשינויים קלים בהתאם לדרישות הלקוחות השונים. השינויים בייצור הם חלק מתפיסתו של מוריס של העדפת ייצור על ידי אומן מומחה בתחומו על פני ייצור תעשייתי שתוצריו נתפסים כמנוכרים ובאיכות נמוכה יחסית.



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



William Morris, Kelmscott Press, John Ruskin, *The Nature of Gothic, The Stones of Venice*, Vol. II. First page of text, with ornamented border, 1890s. Public Domain.

היצירה:
טבעו של הגותי
The Nature of Gothic

שם היצירה: טבעו של הגותי The Nature of Gothic

שנה: 1890

טכנולוגיית ייצור: דפוס על נייר

מעצב: מוריס ושות' Morris & Co.

יצרנים: ויליאם מוריס, הוצאת קלמסקוט וג'ון ראסקין William Morris, Kelmscott Press, John Ruskin

סגנון: ארטס אנד קראפטס

פרטים

ג'ון ראסקין היה מבקר אמנות אנגלי שחי ופעל במאה ה-19, ובעקבות ביקור בוונציה ב-1849 פרסם סדרת כרכים בשם "האבנים של ונציה", שהתפרסמו בין 1851 ל-1853 ועסקו באמנות ובאדריכלות וכן בביקורת על החברה. בסדרה זו בחן ראסקין והדגים את העקרונות האדריכליים שתיאר בעבודותיו המוקדמות יותר, ועשה זאת בין השאר באמצעות רישום וצילום של מבנים רבים בעיר ונציה מהתקופות הביזנטית והגותית ומתקופת הרנסנס.

אחד הפרקים בכרך השני, "טבעו של הגותי", דן בעליונות הסגנון הגותי על סגנון הרנסנס ועסק בתיאור עמדותיו של ראסקין לגבי האופן שבו על החברה להתנהל.

פרק זה במיוחד זכה לעניין מצד ויליאם מוריס, ממייסדי תנועת הארטס אנד קראפטס.

מוריס ראה בפרק זה תמצות של עקרונות הספר ומצא בו השראה לתנועתו החדשה, ולכן החליט להדפיס גרסה נפרדת ומעוטרת שלו כאחד מדברי הדפוס הראשונים שיודפסו בבית הדפוס קלמסקוט, בית דפוס שהוא הקים אשר שחזר אופני דפוס קדם-תעשייתיים.

תיאור ופרטים על הייצור והיצירה

התמונה שלעיל היא של העמוד הראשון בספר שהדפיס מוריס, והיא מציגה את מאפייניו הייחודיים של הספר: העמוד מורכב ממסגרת רחבה שמקיפה את אזור הטקסט הקטן יחסית ומעוטרת בסגנון האופייני למוריס, הכולל עלים משורגים הנשזרים זה בזה בצפיפות. הצמחים במסגרת מורכבים מענפים מתעקלים שיוצרים עיגולים כמעט מושלמים וספירלות, וביניהם עלים ופרחים מסוגים שונים, המצוירים כולם בלבן על הרקע השחור של המסגרת. סגנון זה נובע משיטת הייצור, דפוס על נייר, המאפשר לייצר גלופות מפורטות ולהדפיסן בצבע אחד (צבע ההדפסה המשותף למסגרת ולטקסט). כמו כן, ניתן לראות בדף זה שימוש באיניציאל (אות תחילית מוגדלת ומעוטרת).

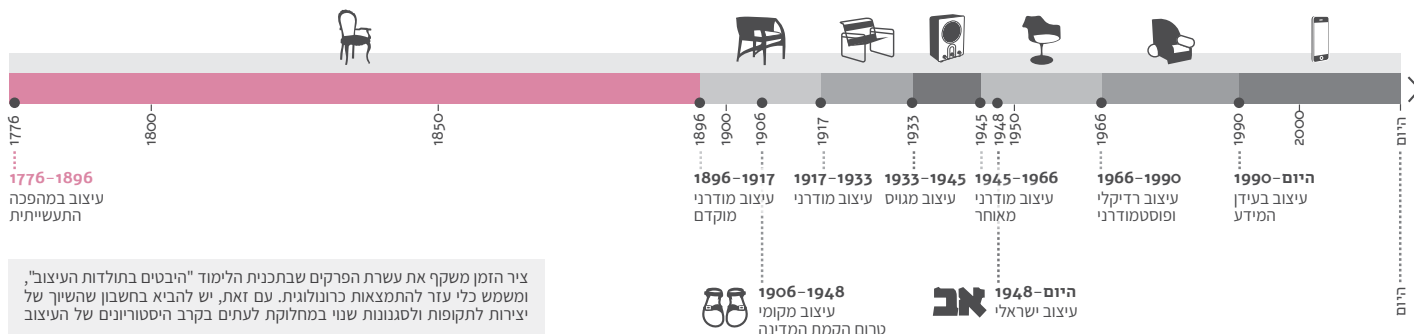
בנוסף לעיטורי המסגרות והאיניציאלים נכללו בספר איוריו המקוריים של ראסקין. כל המאפיינים האלה מדגישים את העיצוב הימי-ביניימי של הדפוס.

לאחר פרסומו השפיע הספר (וכן סדרת הכרכים המקורית של ראסקין) רבות על הוגי הדעות בבריטניה, וביניהם על הוגי הנצרות הסוציאליסטית ועל אמני הארטס אנד קראפטס.

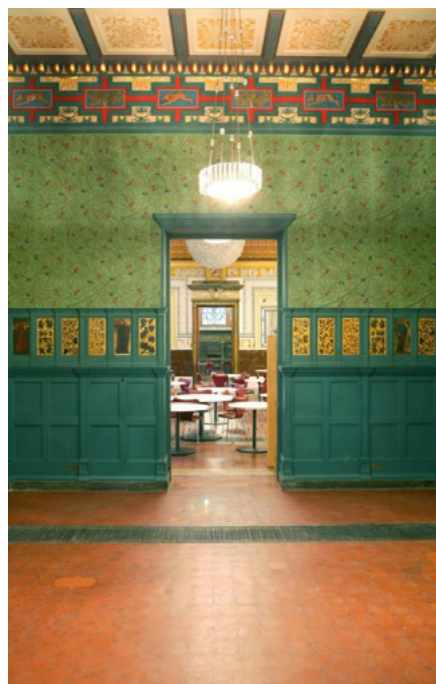
שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 16.11.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



Morris, Marshall, Faulkner & Co., The Green Dining Room, 1866-1868. © Victoria and Albert Museum, London

היצירה:
חדר האוכל הירוק
The Green Dining Room

שם היצירה: חדר האוכל הירוק The Green Dining Room	פרטים
שנים: 1866-1868	
חומרים: ריהוט, חיפוי קיר וחלונות ויטראז'	
חברת עיצוב: מוריס ושות' Morris and Co.	
סגנון: ארטס אנד קראפטס	

אחת העבודות הראשונות של חברת מוריס ושות', מהחברות המזוהות ביותר עם תנועת הארטס אנד קראפטס, שנעשתה תחת חסותה של משפחת המלוכה הבריטית. חדר האוכל הירוק נמצא במוזיאון של דרום קנזינגטון, המוכר כיום כמוזיאון ויקטוריה ואלברט. החדר היה חדר האוכל המערבי של המוזיאון ושימש לאירוח עם כיבוד קל. "חדר האוכל הירוק" נחשב לתצוגת התכלית המתקדמת ביותר של הכישרונות והפיתוחים של חברת מוריס ושות', והוא מוכר גם בשם "חדר ויליאם מוריס".

הצבעים הבולטים בחדר האוכל היו כחול וירוק, והבחירה בהם נועדה ליצור תחושה נינוחה. העושר העיצובי של החדר מתבסס על שכבות של עיטורי טיח, כרכובי עץ ולוחות עץ פיגורטיביים בגוונים השולטים בחדר. לוחות העץ הציגו קישוטים שהתבססו על סמלי המזלות. הקירות חופו גם בטפטים מבד, אחד המוצרים שנעשו מזוהים ביותר עם חברת מוריס ושות'. הטפטים עוצבו על ידי האמנים והמעצבים השונים בחברה והוצגו בהם עיטורים המבוססים על צמחייה. כמו כן הוצגו בחדר עבודות ויטראז' זכוכית שעוטרו בדמויות של חיות ובעיטורי פרחים. כל העיטורים נעשו בעבודת יד,

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

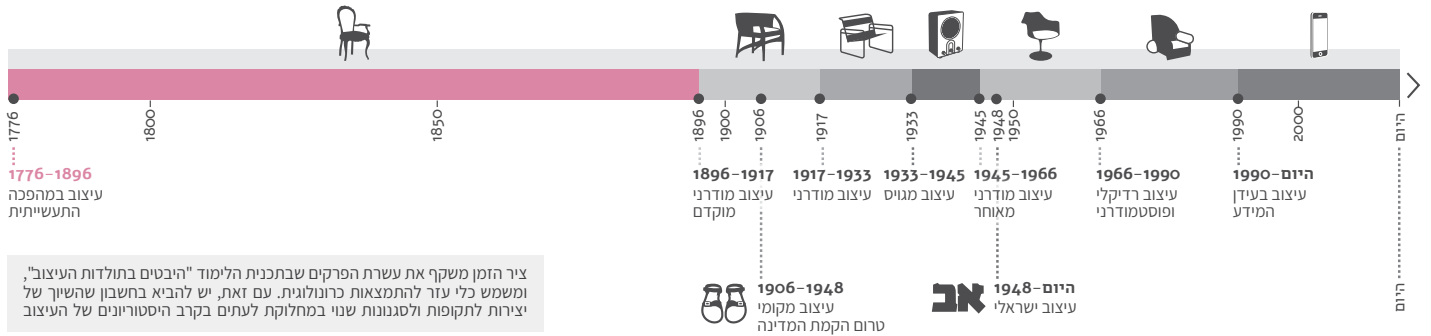
בהתאם לתפיסה של תנועת הארטס אנד קראפטס שתפסה את המוצרים התעשייתיים כנחותים. ככלל התרפקה התנועה על שיטת הגילדות שהייתה נהוגה בימי הביניים ובמסגרתה עבר הידע של בעלי המקצוע כחלק מתהליך העבודה והתנסות בסדנאות האומן.

הסגנון שהוצג בחדר הירוק נעשה עם השנים מזוהה עם המעמד הבינוני-הגבוה באנגליה, משום שלמרות שאיפותיהם של חברי תנועת הארטס אנד קראפטס לייצר עיצובים נגישים לכל כיס, העיצובים היו בפועל יקרים מדי למעמד הנמוך ולמעמד הביניים.

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב



ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב



Burne-Jones, Edward Coley, Faulkner Kate, Grand piano, 1883. Oak, stained and decorated with gold and silver-gilt gesso. Museum no. W.23:1 to 4-1927 © Victoria and Albert Museum, London.

היצירה:
פסנתר כנף
Grand piano

שם היצירה: פסנתר כנף Grand piano	פרטים
שנה: 1883	
טכנולוגיות ייצור: פסנתר כנף מעץ עם עיטורי כסף וג'ו סו מוזהב	
מעצבים: קייט פולקנר, אדוארד קולי וברן-ג'ונס Kate Faulkner, Edward Coley and Burne-Jones	
סגנון: ארטס אנד קראפטס	

קייט פולקנר הייתה מעצבת ואמנית שפעלה במסגרת תנועת הארטס אנד קראפטס. היא נודעת בעיקר בזכות הטפטים שעיצבה לחברת מוריס ושות'. אדוארד ברן-ג'ונס היה גם הוא מעצב ואמן בריטי ששיתף פעולה פעמים רבות עם חברת מוריס ושות'.

עבודתם המשותפת והמפורסמת ביותר הייתה עיטור שיצרו לפסנתר שהזמין אלכסנדר יונידס, פטרון של חברת ייצור הפסנתרים ברודווד ובניו (Broadwood & Sons) ושל תנועת האחוה הפרה-רפאליטית. את הפסנתר עצמו תכנן אדוארד ברן-ג'ונס, שגם פיקח על העיטור כדי להבטיח שיתאים לחדר האורחים של יונידס, חדר שאת כולו עיצבה חברת מוריס ושות'. עם זאת, לפולקנר היה תפקיד משמעותי בעיצוב העיטור עצמו, שהוא מדהים בעושרו ובחיוניותו.

העיטור עוצב בכסף ובג'ו סו מוזהב וכלל מוטיבים של צמחים, פירות ופרחים. עיטורים מסוג זה היו נפוצים אצל מעצבים שהשתייכו לתנועת הארטס אנד קראפטס (אמנות ואומנות). בהתאם לתפיסה של התנועה העיטורים נעשו ביד, כחלק

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

מהביקורת על האיכות הירודה של הייצור התעשייתי. העיטורים הדגישו את מבנה הפסנתר והוסיפו לו רובד נוסף של משמעות.
הפסנתר הוצג בתערוכת הארטס אנד קראפטס הראשונה ב-1888.

שם הכותבת : שני שילה
תאריך : 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב